

Hovedstyremøte i Samfunnsviterne

tir. 13 september 2022, 09.00 - 12.00

Samfunnsviternes lokaler i Oslo, Kristian Augusts gate 9, 7. etasje

Deltakere

Styremedlemmer

Merete Nilsson (Styreleder), Terje Møien (Styremedlem), Torunn Helle (Styremedlem), Siv M. Sangolt (Styremedlem), Atle Reiersen (Styremedlem, Fraværende ved: 68-22), Gry Jordet Kibsgaard (Styremedlem), Trondar Lien (2. vara, styremedlem i møtet), Olav Elling Gausdal (4. vara, styremedlem i møtet)

Fraværende: Erik F. Øverland (Nestleder), Dag Kristiansen (Styremedlem), Tobias Bade Strøm (1. vara), Marius Kjørmo (3. vara), Emilie Endal (Studentobservatør)

Sekretariatet

Gunn Elisabeth Myhren (Generalsekretær), Jan Olav Birkenhagen (sekretariatet, deltok digitalt), Cecilie Hogstad (sekretariatet, deltok digitalt), Johnny Marken (sekretariatet, deltok digitalt), Synnøve Karin Bøen (sekretariatet, deltok digitalt), Torun Høgvold Enstad (Referent, sekretariatet)

Møteprotokoll

68-22

Godkjenning av innkalling og dagsorden

Innstilling:

Innkalling og dagsorden godkjennes.

Debatt:

Leder innledet.

Lien og Gausdal blir pga. forfall styremedlemmer i møtet.

Kibsgaard meldte inn følgende sak til eventuelt: Tilgjengeliggjøring av møtereferater fra medarbeidersamtaler med generalsekretæren. Saken får saksnummer 75-22.

Leder meldte inn følgende sak til eventuelt: Forlengelse av hovedstyremøtet 28.-29. september. Saken får saksnummer 76-22. Opprinnelig sak 76-22 i agendaen får da saksnummer 77-22.

Vedtak:

Hovedstyret støtter generalsekretærens innstilling.
Innkalling og dagsorden godkjennes.

69-22

Godkjenning av protokoller

Innstilling:

Hovedstyret godkjenner protokoll fra hovedstyrets møte 18. august 2022.

Hovedstyret godkjenner B-protokoll fra hovedstyrets møte 18. august 2022.

Debatt:

Leder innledet.

Kibsgaard tok opp leders svar i Admincontrol på Kibsgaards kommentar til utkast til protokoll vedrørende feilreferering av Sangolt. Kibsgaard anså det ikke som et problem at det bemerkes at andre styremedlemmer er feilreferert og at dette kan rettes selv om den feilrefererte selv ikke responderer.

Leder kommenterte at hun forutsetter at alle leser utkast til protokoll innen fristen og at det er et viktig prinsipp at det ikke gjøres endringer uten at den som er feilreferert kommenterer dette selv.

Vedtak:

Hovedstyret støtter generalsekretærens innstilling.

Hovedstyret godkjenner protokoll fra hovedstyrets møte 18. august 2022.

Hovedstyret godkjenner B-protokoll fra hovedstyrets møte 18. august 2022.

70-22

Oppsummering av møtet med fylkeslederne og arbeidslivsutvalget 12. september

Det var ikke sendt ut saksframlegg med innstilling.

Debatt:

Hovedstyret diskuterte innspillene som kom i diskusjonene med fylkeslederne og arbeidslivsutvalget 12. september.

Hovedstyrets oppsummering av diskusjonene blir utgangspunkt for hovedstyrets videre behandling av

organisasjonssaken i hovedstyremøtet 28.-29. september:

- Det var støtte i fellesmøtet for inndeling av oppfølging av organisasjonsutviklingen i et trinn 1 og trinn 2. Det er imidlertid en viss utmattelse i foreningen vedrørende organisasjonsutvikling. Dette bør hovedstyret ta med seg når landsmøtesak med forslag om trinn 2 skal utformes; trinn 2 må «scopes» bedre inn.
- Det ble ikke notert ønske fra fellesmøtet om toårige landsmøteperioder, men et klart ønske om landsmøter som tar opp substansielle saker og peker ut en politisk retning for foreningen og ikke kun adresserer intern problematikk.
- Det er viktig å få på plass strukturene som styrer samhandlingen mellom de ulike rådgivende organene. Med bakgrunn i diskusjonen i fellesmøtet med de rådgivende organene er det usikkert om vedtektsfesting er det riktige virkemiddelet.
- Arbeidslivsutvalget har denne perioden utviklet en arbeidsform der utvalget får bred kontakt med de tillitsvalgte, og dette er et godt utgangspunkt for et rådgivende organ innen lønn og arbeidsvilkår. Likebehandling av de rådgivende organene bør vurderes, altså at de bør være på samme nivå. Dersom hovedstyret vil foreslå at de rådgivende organene skal likestilles, bør vedtektsfestingen være like rund som paragrafen om arbeidslivsutvalget er i dag – ingen begrensninger i vedtektene, men mandat og oppgaver bestemmes av hovedstyret til enhver tid. Eventuelt bør det tydeliggjøres i vedtektene at rådgivende organ rapporterer til hovedstyret.
- Arbeidslivsutvalget og arbeidsgruppen for samfunnspolitikk og samfunnsansvar diskuterer til dels sammenfallende tematikk, og det bør derfor forutsettes et samspill mellom disse to utvalgene.
- Tariffkonferansen, eventuelt også Premiss-konferansen, bør være arena for dialog mellom hovedstyret, arbeidslivsutvalget, arbeidsgruppen for samfunnspolitikk og samfunnsansvar og fylkeslederne. Det bør samtidig ses på hvordan lederne av disse utvalgene oppnevnes.
- I lys av et vedtak fra årsmøtet i fylkesavdelingen i Viken, som vil sannsynligvis vil foreslå en sektormodell som landsmøtesak, bør hovedstyret vurdere om det er hensiktsmessig å foreslå vedtektsfesting av et nytt rådgivende organ (samfunnspolitisk utvalg) i denne perioden. Kanskje vil det være behov for å opprette et litt annet organ eller behov for å tydeliggjøre i instruks/mandat at det må være en sammenheng mellom hva de ulike organene skal jobber med. All aktivitet må gi verdi for alle medlemmene der ute.
- Hovedstyret bør diskutere om delvis eller periodevis frikjørte ledere av de rådgivende organene vil gjøre det lettere å påta seg disse ledervene.
- Fellesmøtet uttrykte støtte for at hovedstyret kan fortsette å nedsette arbeidsgrupper og faggrupper og utforme mandat for disse etter behov, med utgangspunkt i vedtektenes § 5 d).

Vedr. spørsmålet om innlemmelse av foreningen for klinisk pedagogikk, har hovedstyret følgende foreløpige synspunkter, som diskuteres nærmere i hovedstyrets møte 28.-29. september:

- Innlemmelse av Foreningen for klinisk pedagogikk i Samfunnsviterne er ikke problematisk, isolert sett. Hovedstyret mener at utfordringen knytter seg til autorisasjonsordningen. Diskusjonen om dette i fellesmøtet bar noe preg av

at man ikke skilte mellom innlemmelse av en organisatorisk enhet og innlemmelse av autorisasjonsordningen.

- Hovedstyret er i utgangspunktet positive til at Samfunnsviterne kan samarbeide med Foreningen for klinisk pedagogikk inn mot helsemyndighetene for å få på plass en offentlig autorisasjonsordning. Dette kan avklares i en intensjonsavtale. Hovedstyret ønsker å diskutere hvordan en intensjonsavtale om et samarbeid kan se ut. Deretter legges saken fram for landsmøtet.

Leder oppsummerte hva hovedstyret må diskutere vedrørende organisasjonssaken i neste hovedstyremøte:

- Det bør være et grunnleggende prinsipp om likebehandling av de rådgivende organene, hvordan de behandles i vedtektene, utforming av mandat og oppgaver, samt hvordan de samhandler og rapporterer med hovedstyret.
- Selv om organisasjonsutvikling er viktig, bør en ta på alvor gitte signaler om trøtthet i organisasjonen i tilknytning til organisasjonsutviklingssaken og ikke minst et ønske om å kunne prioritere diskusjoner knyttet til fagforeningspolitikk. Leder foreslo at hovedstyret legger opp til en diskusjon på landsmøtet om sektormodell. Dette også med bakgrunn at fylkesavdelingen i Vikens årsmøtevedtak om å fremme et forslag om sektormodell til det kommende landsmøtet. Dette blir en mer konkret diskusjon som kan gi tydelige føringer fra landsmøtet for arbeidet i tilknytning til trinn 2 i kommende styreperiode.
- Det bør legges opp til en workshop på landsmøtet som ledes av en ekstern fasilitator.
- Hovedstyret ønsker en sak på neste hovedstyremøte om en overordnet politisk målsetting/retning for neste periode som legges fram for landsmøtet.
- Hovedstyret ønsker en sak på neste hovedstyremøte om strategisk plan og hvordan en arbeidsgruppe for utarbeidelse av forslag til strategisk plan for neste periode bør arbeide.

Generalsekretæren orienterte om at det nyvalgte fylkesstyret i Viken ikke har klart å konstituere seg, men at man ønsker å fungere som en arbeidsgruppe som får på plass delegater til landsmøtet, forbereder delegatene, samt jobber med å fremme landsmøtesaken om sektormodell. Generalsekretæren anbefaler at fylkesstyret kan ha en pragmatisk tilnærming fram til landsmøtet er ferdig, slik at de deretter kan forsøke å velge en fylkesleder.

Generalsekretæren ba hovedstyret om å klargjøre hva sekretariatet skal forberede inn mot neste hovedstyremøte i tillegg til oppfølging av fylkesledermøtet:

- Hovedstyret ønsker ikke saksframlegg.
- Hovedstyret ber generalsekretæren legge fram ulike organisasjonsmodeller med sektorinnretning som bakgrunn for diskusjon.
- Hovedstyret ber generalsekretæren legge fram punkter som grunnlag for diskusjon om prioriterte områder for neste periode.

Hovedstyret støttet dette.

Vedtak:

Hovedstyret tar oppsummeringen av diskusjonene i fellesmøtet med de rådgivende organene til etterretning.

Hovedstyret ber generalsekretæren om å forberede følgende til hovedstyrets møte 28.-29. september:

- *Hovedstyret ønsker ikke saksframlegg.*
- *Hovedstyret ber generalsekretæren legge fram ulike organisasjonsmodeller med sektorinnretning som bakgrunn for diskusjon.*
- *Hovedstyret ber generalsekretæren legge fram punkter som grunnlag for diskusjon om prioriterte områder for neste periode.*

71-22 NOU 2022-7 Et forbedret pensjonssystem

Innstilling:

Hovedstyret vedtar Samfunnsviternes høringsuttalelser til NOU 2022- 7 med følgende føringer:

- Pensjonsutvalgets samlede forslag innebærer noen gode forbedringer, blant annet for uføres alderspensjon. Likevel innebærer forslagene innstramminger i fleksibiliteten og på sikt en klar innstramming for dem som ikke har anledning til å opprettholde sin yrkesaktivitet etter fylte 62 og 67 år.
- Det er for tidlig å konkludere med at insentivsystemet i den nye folketrygden ikke virker. De årskullene som fram til nå har tatt ut pensjon har i liten grad vært berørt av effektene av levealdersjustering. For hvert årskull øker effekten og det er uheldig å gjøre ytterligere innstramminger i pensjonsordningen nå før vi har bedre grunnlag for å vurdere effekter og konsekvenser over tid for dem som rammes mest av de endringene som er innført med pensjonsreformen.
- Samfunnsviterne er primært skeptisk til heving av grensen for tidlig uttak av alderspensjon og mener det må ses nærmere på de sosiale effektene og hvordan de som tar ut pensjon med samtidig avslutning av yrkesaktiviteten skal klare seg. Hvis disse i realiteten vil være henvist til å søke uføretrygd eller sosialhjelp er de ikke i målgruppen for insentivpolitikken. Det bør i så fall vurderes hvordan denne gruppen skal sikres en rimelig inntekt fram til nådd normalder, for eksempel om vilkårene for uførepensjon må justeres noe for de eldste.
- Samfunnsviterne kan under gitte omstendigheter se fordeler med å heve nedre aldersgrense for uttak av

pensjon, men mener det er uheldig å heve grensen for rett til garantipensjon. For den gruppen som mottar garantipensjon må det antas at insentiveffekten oppveies av faktisk manglende evne og mulighet til å stå i arbeid etter fylte 67 år. Samfunnsviterne mener at det er rimelig og ventelig at mange vil være ute av stand til å beholde eller skaffe seg arbeid etter fylte 67. De som faktisk klarer å stå i arbeid vil likevel ha muligheten til å opptjene inntektspensjon og med de lave garantinivåene er insentiveffekten fullstendig intakt.

- Normene for pensjoneringsadferd kan endres på andre måter enn å endre aldersgrensene i alderspensjonen. Mye kan gjøres for at eldre arbeidstakere skal klare å stå lenger i arbeid, blant annet gjennom oppdatering av kompetanse, økt mulighet for alternative oppgaver og ikke minst gjøre eldre arbeidstakere mer velkomne i arbeidslivet. Mye gjenstår i arbeidet med å skape et mer fleksibelt og inkluderende arbeidsliv hvor alle gis mulighet til å delta og bidra. Holdningene til eldre arbeidstakere og et stadig økende krav til effektivitet og produktivitet er kanskje av større betydning for normdannelsen enn aldersgrensene for uttak.
- Nivået på garantipensjonen bør heves til å minst tilsvare fattigdomsgrensen.
- Samfunnsviterne støtter ikke årskullsspesifikke garantinivåer.
- Alderspensjonen til uføre må skjermes for levealdersjustering fullt ut
- Uføre gis opptjening av alderspensjon fram til overgang fra uføretrygd til alderspensjon ved fylte 67 år/ny normalder.
- Det bør vurderes om reguleringsbestemmelsene for løpende pensjon gis en sikkerhetsventil for regulering minst tilsvarende prisveksten i perioder med reallønnsnedgang.
- Samfunnsviterne mener levealdersjusteringen blir for hard for yngre årskull og at den må vurderes på nytt basert på utviklingen i arbeidsmarkedet, arbeidstilbudet for seniorer, helseutvikling og faktisk mulighet til å omsette all økt levealder til arbeid. De såkalte insentivene har en hard straffende effekt for dem som ikke kan nyttiggjøre seg dem og man bør også vurdere for eksempel flere insentiver for arbeidsgivere for å tilsette, beholde og legge til rette for at eldre arbeidstakere kan stå i jobb. Samfunnsviterne mener det er viktig å ha et pensjonssystem som legger til rette for økt arbeid, men at dagens system har gått for langt i form av å legge hele ansvaret på enkeltindividet.
- Dersom aldersgrensene for alderspensjon endres, må aldersgrensene for andre inntektssikringsordninger endres tilsvarende.
- Det må gis pensjonsopptjening for utdanning og etter- og videreutdanning. Pensjonsopptjening tidlig i karrieren har stor effekt for samlet pensjonsnivå. Arbeidstakere med lang utdanning kommer senere i gang med sitt yrkesliv og taper på bortfallet av besteårsregelen i ny folketrygd. I et moderne, fleksibelt arbeidsliv og i et moderne, fleksibelt og arbeidsstimulerende pensjonssystem må utdanning anses å være en integrert del av yrkesaktiviteten. Arbeidslivet vil framover forutsette at arbeidstakerne i mye større grad enn tidligere fornyer og utvikler sin kompetanse. Pensjonsopptjening for etter- og videreutdanning er nødvendig for å stimulere til dette. Kompetanseinsentivet er et bedre og mer bærekraftig arbeidsinsentiv enn å true med fattigdom.
- Det må gis pensjonsopptjening for inntekter over 7,1G.
- Samfunnsviterne er bekymret for at endringer i velferdsordningene alltid vurderes for hver ordning isolert og gjerne med forutsetninger om at andre ordninger supplerer og kompenserer, uten at ordningene faktisk virker eller vurderes samlet.
- De samfunnsmessige konsekvensene av økt ulikhet og fattigdom framheves i høringssvaret.

Debatt:

Leder ga ordet til generalsekretæren, som innledet. Generalsekretæren ba hovedstyret om å ta stilling til om Samfunnsviterne skal sende inn eget høringssvar til departementet dersom Samfunnsviternes standpunkt ikke blir til hensyntatt i Akademikernes høringsinnspill.

Hovedstyret støttet dette.

Generalsekretæren ga ordet til Elisabeth Østreng for gjennomgang av generalsekretærens foreslåtte standpunkter.

Styret diskuterte saken og redigerte de foreslåtte standpunktene i møtet.

Generalsekretæren ba om hovedstyrets tilslutning til at Samfunnsviternes høringsinnspill kan sendes inn til Akademikerne før protokollen fra hovedstyremøtet er godkjent, siden fristen er 13. september.

Hovedstyret sluttet seg til dette.

Vedtak:

Hovedstyret støtter omforent endringsforslag.

Hovedstyret vedtar Samfunnsviternes høringssuttalelse til NOU 2022-7 med de endringer som fremkom i møtet.

Vedlegg til protokollen: Høringsinnspill til Akademikerne til NOU 2022-7.

72-22

Honorering av leder i perioden oktober-desember 2022

Det var ikke sendt ut saksframlegg.

Debatt:

Leder orienterte om at hun begynner i ny jobb 1. oktober og derfor ikke kan utøve sitt verv som styreleder med 100 prosent frikjøp i resten av styreperioden. Leder orienterte videre at hun har en avtale med arbeidsgiver om at hun har anledning til å kombinere vervet som leder i Samfunnsviterne med sin nye jobb ut perioden og at hun gis stor grad av fleksibilitet i perioden frem til landsmøtet. Leder foreslo på bakgrunn av dette at honoreringen av henne som leder av foreningen reduseres tilsvarende frikjøp i 75 prosent fra 1. oktober og fram til og med landsmøtet, og deretter 50 prosent ut 2022.

Leder gikk ut av møtet mens hovedstyret diskuterte saken.

Hovedstyret ønsket i denne sammenheng at nestleders arbeidskapasitet i perioden fra 1. oktober og ut 2022 avklares.

Vedtak:

Hovedstyret støttet leders forslag. Leder honoreres tilsvarende frikjøp i 75 prosent i perioden 1. oktober - 18. november og deretter 50 prosent ut 2022.

73-22

Fremdriftsplan for landsmøtet 2022

Det var ikke sendt ut saksframlegg med innstilling.

Debatt:

Leder foreslo at saken tas opp igjen i hovedstyrets møte 28.-29. september.

Hovedstyret støttet dette.

Vedtak:

Fremdriftsplan for landsmøtet 2022 tas opp til behandling i hovedstyrets møte 28.-29. september.

74-22

Orienteringer

Nytt fra Akademikerne:

Leder orienterte om følgende:

- Akademikernes styre behandlet Samfunnsviternes innsendte forslag om vedtektsendringer på styremøtet 7. september. Styret legger saken fram på rådsmøtet i oktober.
- Innstilling fra valgkomiteen for valg på rådsmøtet vil bli drøftet med hovedstyret når den foreligger, eventuelt på e-post.
- Det ser ut til at det går mot en prolongering av gjeldende IA-avtale i ett eller to år. Akademikernes styre behandlet IA-avtalen i juni og stilte seg bak forslaget om en forlengelse. Samtidig er det usikkerhet knyttet til forutsetningene for en forlengelse, og det er ulike syn i hovedsammenslutningene. Det skal avholdes et møte i arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd 20. september, og leder har håp om at det vil komme en avklaring der.

Høringer:

Sangolt orienterte om følgende:

- Nestleder for Akademiker-samarbeidet i NAV har blitt kontaktet av Akademikernes sekretariat med invitasjon om å delta på møte med Arbeiderpartiets storfraksjon for å snakke om tillitsreformen. Akademiker-samarbeidet har støttet NTLs krav, der fire temaområder er utpekt som sentrale: Medbestemmelse, mål- og resultatstyring, ledelse, samt gode vilkår for faglig utøvelse av yrket for fagmedarbeideren. Akademiker-samarbeidet i NAV ønsker å konkretisere hvordan man organisatorisk kan få til bedre faglighet og samhandling for å utøve tillitsreformen i praksis og har plukket ut arbeidsavklaringsområdet som et område man kan prøve dette ut på. Hovedstyret uttrykte ønske om at det arbeides videre med dette.

Tariffarbeid:

Det var ingen orienteringer under dette punktet.

Nytt fra arbeidsgrupper/utvalg:

Det var ingen orienteringer under dette punktet.

Nytt fra sekretariatet:

Generalsekretæren orienterte om følgende:

- Etter intern utlysning i sekretariatet er Sofie Ravn Spurkeland tilsatt i den nyopprettede stillingen som redaksjonsleder for magasinet Tendens.
- Generalsekretæren har gått til ekstern utlysning av en web-redaktør.

75-22

Tilgjengeliggjøring av møtereferater fra medarbeidersamtale med generalsekretæren

Debatt:

Kibsgaard ba om at hovedstyret får forelagt alle møtereferater fra leder og nestleders medarbeider- og lønnsamtaler med generalsekretæren.

Leder orienterte om at hun ikke ønsker å legge fram disse referatene, da de er et anliggende for medarbeider og arbeidsgiver. Leder var åpen for å orientere om dette muntlig overfor hovedstyret og beklaget at dette ikke var gjort systematisk i perioden. Leder understreket at disse samtalene med generalsekretæren gjøres med utgangspunkt i hovedstyrets felles evaluering av styreåret som alltid gjennomføres i hovedstyrets desembermøter.

Generalsekretæren ga uttrykk for at det er viktig at hovedstyret informeres av leder og nestleder om at de evalueringer som er gjort av hovedstyret på slutten av styreåret, blir tatt til følge, samt at hovedstyret orienteres om hva generalsekretæren tar opp i sine medarbeidersamtaler.

Kibsgaard ba om en skriftlig redegjørelse før evalueringen i hovedstyrets møte i desember.

Vedtak:

Hovedstyret ber om å få forelagt en skriftlig redegjørelse før evalueringen av styreåret i hovedstyrets møte i desember.

76-22

Forlengelse av hovedstyremøte 28.-29. september

Debatt:

På bakgrunn av organisasjonssaken og bekymring for at det er satt av for kort møtetid på hovedstyrets møte 28.-29. september i Stockholm, foreslo leder at møtet den 29. september forlenges til kl. 18-19 og at hovedstyret reiser hjem om morgenen den 30. september. Dette under forutsetning av at det er møteroms- og overnattingskapasitet på hotellet til at dette kan gjennomføres.

Hovedstyret støttet dette.

Vedtak:

Hovedstyret vedtar at hovedstyrets møte 28.-29. september i Stockholm utvides slik at møtetiden den 29. september forlenges til kl. 18-19, med overnatting til 30. september.

77-22

Evaluering av møtet

Hovedstyrets møteevalueringer føres i B-protokoll.

Høringsinnspill NOU 2022:7 Et Forbedret pensjonssystem

Vedtatt av hovedstyret i sak 71-22

En stor andel av Samfunnsviternes medlemmer er kvinner som arbeider i velferdsstatens førstelinjer, blant annet i barnevernet og i Nav. Dette er yrker med høyt tempo, hardt arbeids- og produksjonspress, hyppige omorganiseringer, underbemanning og tett og ofte belastende nær kontakt med mennesker i vanskelige livssituasjoner. Dette innebærer for mange stor slitasje og emosjonell belastning som gjør det vanskelig å opprettholde yrkesaktiviteten i svært lange karrierer.

Samfunnsviterne er bekymret for økende ulikhet og fattigdom og er derfor svært opptatt av de samfunnsmessige konsekvensene av endringer i folketrygdens alderspensjon. Ulikhet er destabiliserende for samfunnsstrukturen og den sosiale stabiliteten som er en forutsetning for tilliten mellom borgerne og myndighetene, og mellom de ulike delene av befolkningen.

Samfunnsviterne mener det er for tidlig å konkludere med at insentivsystemet i den nye folketrygden ikke virker. De årskullene som fram til nå har tatt ut pensjon har i liten grad vært berørt av effektene av levealdersjustering. For hvert årskull øker effekten og det er uheldig å gjøre ytterligere innstramminger i pensjonsordningen nå før vi har bedre grunnlag for å vurdere effekter og konsekvenser over tid for dem som rammes mest av de endringene som er innført med pensjonsreformen.

Samfunnsviterne mener at endringer i velferdsordningene alltid må vurderes samlet, ikke hver ordning isolert og gjerne med forutsetninger om at andre ordninger supplerer og kompenserer, uten at man har sikkerhet for at ordningene virker eller at den samlede effekten er formålstjenlig og tilstrekkelig.

Samfunnsviterne mener det er positivt å ha et pensjonssystem som stimulerer til arbeid, men at det ikke er sosialt bærekraftig å strekke insentivtanken så langt at selve formålet med alderspensjonen, som er å sikre en rimelig inntekt etter avslutning av yrkeskarrieren, svekkes ytterligere. Samfunnsviterne mener at alderspensjonen ikke utelukkende kan utformes ut fra økonomiske modeller og idealer, men må baseres på realistiske forutsetninger om at arbeidstakerne ikke er en ensartet gruppe, men svært ulike mennesker med ulike yrker, ressurser, helse og muligheter for å få eller beholde arbeid i høy alder.

Samfunnsviterne har med dette utgangspunktet følgende kommentarer til Pensjonsutvalgets konkrete forslag til endringer av folketrygdens alderspensjon:

- Nivået på garantipensjonen må heves til å minst tilsvare fattigdomsgrensen. Systemutfordringer som eventuelt oppstår som en konsekvens av dette i samsvar med Pensjonsutvalgets uttalte bekymringer, må løses på andre måter enn ved å holde de dårligst stilte pensjonistene nede på et nivå under eksistensminimum.

- Samfunnsviterne er skeptisk til heving av grensen for tidlig uttak av alderspensjon og mener det må ses nærmere på de sosiale effektene og hvordan de som tar ut pensjon med samtidig avslutning av yrkesaktiviteten skal klare seg. Hvis disse i realiteten vil være henvist til å søke uføretrygd eller sosialhjelp er de ikke i målgruppen for insentivpolitikken. Det bør i så fall vurderes hvordan denne gruppen skal sikres en rimelig inntekt fram til nådd normalder, for eksempel om vilkårene for uførepensjon må justeres noe for de eldste. Samfunnsviterne er også bekymret for at heving av aldersgrensene kan medføre at flere faller ut og mister retten til AFP, noe som medfører betydelig lavere samlet pensjonsnivå livet ut. En slik endring i laveste uttaksalder kan ikke gjennomføres uten en helhetlig gjennomgang av alle ordninger, for eksempel slik at AFP-ordningen endres på den måten at all opptjening er i behold ved fratreden før uttak.
- Samfunnsviterne er svært negativ til forslaget om å heve aldersgrensen for rett til garantipensjon fra 67 år. For den gruppen som mottar garantipensjon må det antas at en potensiell insentiveffekt oppveies av faktisk manglende evne og mulighet til å stå i arbeid etter fylte 67 år. Samfunnsviterne mener at det er naturlig og ventelig at mange vil være ute av stand til å beholde eller skaffe seg arbeid etter fylte 67. De som faktisk klarer å stå i arbeid vil likevel ha muligheten til å opptjene inntektspensjon og med de lave garantinivåene er insentiveffekten fullstendig intakt uten å heve aldersgrensen.
- Normene for pensjoneringsadferd bør etter Samfunnsviternes syn endres på andre måter enn ved å endre aldersgrensene i alderspensjonen. Mye kan fortsatt gjøres for at eldre arbeidstakere skal klare å stå lenger i arbeid, blant annet gjennom oppdatering av kompetanse, økt mulighet for alternative oppgaver og ikke minst gjøre eldre arbeidstakere mer velkomne i arbeidslivet. Mye gjenstår i arbeidet med å skape et mer fleksibelt og inkluderende arbeidsliv hvor alle gis mulighet til å delta og bidra. Holdningene til eldre arbeidstakere og et stadig økende krav til effektivitet og produktivitet er kanskje av større betydning for normdannelsen enn aldersgrensene for uttak.
- Samfunnsviterne støtter ikke årskullsspesifikke garantinivåer.
- Alderspensjonen til uføre må skjermes fullt ut for levealdersjustering.
- Uføre må gis opptjening av alderspensjon fram til overgang fra uføretrygd til alderspensjon ved fylte 67 år eller eventuelt til ny normalder.
- Samfunnsviterne mener levealdersjusteringen blir for hard for yngre årskull og at den må vurderes på nytt basert på utviklingen i arbeidsmarkedet, arbeidstilbudet for seniorer, helseutvikling og faktisk mulighet til å omsette all økt levealder til arbeid. Samfunnsviterne mener det er viktig å ha et pensjonssystem som legger

til rette for arbeid, men at dagens system har gått for langt i form av å legge hele ansvaret på enkeltindividet.

- Dersom aldersgrensene for alderspensjon endres, må aldersgrensene for andre inntektssikringsordninger endres tilsvarende i samsvar med Pensjonsutvalgets innstilling.

Samfunnsviterne mener det er to grep som kan forbedre folketrygdens alderspensjon og gjøre den mer oppdatert og bedre tilpasset et arbeidsliv i rask endring og med tiltagende behov for kompetanse:

- Det må gis pensjonsopptjening for utdanning og etter- og videreutdanning. Pensjonsopptjening tidlig i karrieren har stor effekt for samlet pensjonsnivå. Arbeidstakere med lang utdanning kommer senere i gang med sitt yrkesliv og taper på bortfallet av besteårsregelen i ny folketrygd. I et moderne, fleksibelt arbeidsliv og i et moderne, fleksibelt og arbeidsstimulerende pensjonssystem må utdanning anses å være en integrert del av yrkesaktiviteten. Pensjonsopptjening for etter- og videreutdanning er nødvendig for å stimulere til dette. Kompetanse er et bedre og mer bærekraftig arbeidsinsentiv enn å true med fattigdom.
- Det må gis pensjonsopptjening for inntekter over 7,1G.

For å sikre den sosiale bærekraften i folketrygdens alderspensjon og rimelige pensjonsnivåer foreslår Samfunnsviterne også følgende endring:

- Reguleringsbestemmelsene for løpende pensjon bør gis en sikkerhetsventil for regulering minst tilsvarende prisveksten i perioder med høy prisvekst og/eller reallønnsnedgang.